

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 12^{ης} ΜΑΪΟΥ 1932

ΠΡΟΕΔΡΙΑ Α. Χ. ΒΟΥΡΝΑΖΟΥ

ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

Ὁ Πρόεδρος ἀνακοινοῖ τὴν δημοσίευσιν τοῦ Προεδρικοῦ Διατάγματος τοῦ περιέχοντος τὰς τροποποιήσεις τοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

Ὁ κ. Δ. Αἰγινήτης ὀρίζεται ἀντιπρόσωπος τῆς Ἀκαδημίας εἰς τὴν ἐν Cambridge, Massachusetts τῶν Η. Π., συνερχομένην τὴν 2 Σεπτεμβρίου σύνοδον τῆς Διεθνoῦς Ἀστρονομικῆς Ἐνώσεως.

Ὁ κ. Βασίλ. Λαμπίνης δωρεῖται τῇ Ἀκαδημίᾳ Δρχ. 10.000 πρὸς βράβειυσιν τῆς καλλιτέρας μελέτης περὶ τῶν δημοσίων οικονομικῶν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς μέχρι τῆς ἀνακηρύξεως τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑ. — Περὶ τῆς παρ' Ὅμηρῳ χρήσεως τῆς Ἰωνικῆς καὶ Αἰολικῆς διαλέκτου, ὑπὸ Γ. Ν. Χατζιδάκι.

Α. Πῶς ἐνοήθη μέχρι τοῦδε ἡ παρ' Ὅμηρῳ χρῆσις τῆς Αἰολικῆς καὶ Ἰωνικῆς διαλέκτου. — Τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη ἔχουν τοῦτο τὸ ἰδιαιτέρον ἐν τῇ Ἑλληνικῇ φιλολογίᾳ χαρακτηριστικόν, ὅτι δὲν φέρονται ἐν μιᾷ μόνῃ διαλέκτῳ ἀλλ' ἐν ἀναμείκτῳ Αἰολικῇ καὶ Ἰωνικῇ. Τὸ πρᾶγμα εἶναι λίαν παράδοξον. Φαντάσθητε ἕνα σύγχρονον ποιητὴν ἀναμειγνύοντα Κυπριακὰ καὶ Μεσολογγίτικα, λ. γ. τὸ χωρὸν καὶ χουρὸ, τὸ παιδὶν καὶ τοῦν πιδί ἢ τοῦν π'δί, τὸ πουλλὶν καὶ τοῦν πλί, δουλεύω καὶ δλεύω κ.λ. κ.λ., τί ποιήματα θὰ ἔκαμνε. Καὶ ὅμως τοιοῦτόν τι φαίνεται ὅτι ἔκαμνε ὁ Ὅμηρος καὶ παρὰ ταῦτα ἤρσαν εἰς ὅλους τὰ ποιήματά του. Πρὸς ἐρμηνείαν τοῦ φαινομένου τούτου προήχθησαν μέχρι τοῦδε διάφοροι γινῶμαι. Δὲν θὰ θελήσω νὰ ἐπα-

ναλάβω πάντα τὰ μέχρι τοῦδε περὶ τούτου λεχθέντα (πρβλ. G. Meyer, Gr. Gramm. σ. 2 τρίτης ἐκδόσεως), θὰ περιορισθῶ δὲ εἰς τὰ ἐπ' ἐσχάτων προταθέντα.

Οὕτως ὁ μὲν Αὐγούστος Fick ἀποβάλλων κατ' ἀρχὴν τὴν ποικιλίαν ταύτην ἤμασεν, ὅτι τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη ἐποικήθησαν ἐν μόνῃ τῇ Αἰολικῇ διαλέκτῳ, μετετρέπησαν δὲ ἔπειτα κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν Ἰωνικὴν, ἐπεχείρησε δὲ καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ αὐτὰ εἰς τὴν Αἰολικὴν. Ἄλλ' ἡ εἰκασία αὕτη ἀπεκρούσθη, ἐπειδὴ τοῦτο μὲν ἀπεδείχθη ὅτι ἡ ἐπαναφορὰ εἰς τὴν Αἰολικὴν δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ ἄνευ μεγάλων ἀλλοιώσεων τῆς παραδόσεως, τοῦτο δὲ διότι οὐδὲν ἴχνος τοιούτων Αἰολιστῶν πεποιημένων ἐπῶν εὐρέθη που, γνήσια δὲ ἀναντικατάστατα Ἰωνικὰ στοιχεῖα παρατηροῦνται καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ὁμολογουμένως ἀρχαιοτάτοις Ὀμηρικοῖς ἔπεσιν. Ἀποκρουσθείσης δ' οὕτω τῆς γνώμης ταύτης περὶ τῆς ἐν ἀρχῇ ἀπλότητος ἐξηκολούθησεν ἡ ἔρευνα τοῦ αἰτίου τῆς ποικιλίας.

Οὕτως ἐδίδαξεν ὁ κράτιστος τῶν νεωτέρων φιλολόγων τῆς Γερμανίας Wilamowitz (ἐν Kultur der Gegenwart³, τόμ. Α', σ. 9-10) ὅτι «ἡ γλῶσσα (τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν) εἶναι ἡ Ἰωνικὴ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. . . ὅτι διατηρεῖ πλείστους ἀρχαίους σχηματισμούς, οὓς μόνον ἡ παράδοσις τῶν ποιητῶν ἐκ μακρᾶς ἀσκήσεως διετήρει καὶ παρὰ τοὺς ὁποίους οὐχὶ σπανίως μετεχειρίζοντο νεωτέρους τύπους τῆς ἐποχῆς των. . . ὅτι οὐδεὶς λόγος δύναται νὰ γίνῃ ὅτι ἡ διάλεκτος τόπου τινὸς ὑπόκειται ὡς βάσις τῶν ἐπῶν. Εἶναι μᾶλλον ἡ ἀρχαιοτάτη κοινὴ τῶν Ἑλλήνων γλῶσσα». Ταῦτα τοῦ ἀειμνήστου σοφοῦ φαίνονται ἀληθέστατα πλὴν τοῦ τελευταίου πρὸς ἐρμηνείαν τῆς ποικιλίας λεχθέντος, «εἶναι μᾶλλον ἡ ἀρχαιοτάτη κοινὴ τῶν Ἑλλήνων γλῶσσα». Διότι ἤδη πολὺ πρὸ τῆς δημιουργίας τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν ἡ ἀρχαιοτάτη κοινὴ τῶν Ἑλλήνων γλῶσσα εἶχε διασχισθῆ εἰς διαλέκτους. Διὰ τοῦτο παρατηροῦμεν ὅτι ἀρχαίων τινῶν φθόγγων, λ.χ. ὑπερωϊκῶν συμφώνων, ὑγρῶν καὶ ἔρρινων φωνηέντων κλπ. ἡ ἀρχαία, ἡ κοινὴ πάλαι πᾶσι τοῖς Ἑλλησι μορφή δὲν διεσώθη ἐν τῇ Ὀμηρικῇ γλώσσῃ, ἀλλὰ μόνον αἱ διαλεκτικῶς μεταβεβλημέναι καὶ δὴ ἀντὶ τῶν κοινῶν καὶ ὁμοίων τὰ διαλεκτικῶς διάφορα. Οὕτω λ.χ. ἀντὶ τῶν ἀρχαίων κοινῶν ὑπερωϊκῶν ἔχομεν τὰ ἐξ αὐτῶν προελθόντα ἐν ταῖς διαλέκτοις π, τ, β, δ, φ, θ, πρβλ. τέσσαρες-πίσυρες, βάραθρον-δέρεθρον, φῆρες-θῆρες. Ὀμοίως δὲν διεσώθησαν τὰ ὑγρά καὶ ἔρρινα φωνήεντα, ἀλλὰ τὰ ἐξ αὐτῶν προελθόντα α, αρ (ῆ ρα) καὶ ορ (ῆ ρο), αλ (ῆ λα), ολ κττ., Πρβλ. ἦμαρ καὶ ἄορ, ἦτορ, καρδία καὶ ὄρπετον, χαλῶ καὶ χόλαισι¹.

Διὰ ταῦτα δὲν λέγεται ὀρθῶς ὅτι παρ' Ὀμήρῳ ἔχομεν τὴν ἀρχαιοτάτην, τὴν κοινὴν πᾶσι τοῖς Ἑλλησι γλῶσσαν, ἔχομεν μόνον διαλέκτους, διὸ ἀπορεῖται πάντοτε διατί ἡ μεικτὴ χρῆσις τούτων. Ὀμοια τῷ Wilamowitz διδάσκει καὶ ὁ Smyth λέγων ὅτι τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν φθόγγων καὶ τύπων ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν εἶναι πανελλήνιον καὶ ἐκ τούτου ἡ κοινότης τῶν δύο διαλέκτων Ἰωνικῆς καὶ

¹ Πρβλ. Ἀκαδημ. Ἀναγνώσμ., Α' σ. 252 κεξ.

Αιολικῆς (The Greek Dialects, Ionic σ. 34). Ὁ δὲ Kretschmer ἐν Einleitung in die Altertumswiss³. I, σ. 90-1 γράφει «πρὸς λύσιν τοῦ προβλήματος (δηλ. τοῦ μείγματος) παρέχει ἡμῖν αὐτὴ ἢ παράδοσις νύξιν τινά, τοποθετοῦσα τὸν Ὅμηρον εἰς Σμύρνην, πόλιν πρότερον Αἰολικὴν, ἔπειτα καταληφθεῖσαν ὑπὸ Ἰώνων καὶ ἐξιωνισθεῖσαν. . . .». Ἡ σύναψις αὕτη τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν, τῶν ἐν Ἰωνικῇ καὶ Αἰολικῇ διαλέκτῳ πεποιημένων, μετὰ τῆς ἀνάμεικτον Αἰολικὴν καὶ Ἰωνικὴν διάλεκτον λαλούσης Σμύρνης ἐγένετο, ὡς φαίνεται, καὶ τὸ πάλαι, ἐντεῦθεν ὁ μῦθος περὶ τοῦ Μελησιγενοῦς Ὀμήρου, φαίνεται δ' ἐρμηνεύουσα ἐπιτυχῶς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος φαινόμενον, προϋποθέτει δ' ὅμως ἢ ὅτι τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη ἐποιήθησαν μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Σμύρνης ὑπὸ τῶν Ἰώνων (688 π.Χ.), πρότερον δὲ οὐχί, καὶ ἐν μιᾷ μόνον πόλει τῇ Σμύρνῃ, ἢ ὅτι πάντα τὰ πρότερον καθαρῶς Αἰολικὰ καὶ καθαρῶς Ἰωνικὰ (θὰ ἐποιοῦντο δὲ τοιαῦτα) ἀπώλοντο, οὐδενὸς ἔχοντος αὐτῶν περισωθέντος. Ἄδύνατα βεβαίως δὲν δύναται τις νὰ ὀνομάσῃ ταῦτα, ἀλλ' εἶναι πάντοτε ἀπλῆ ὑπόθεσις, εἶναι ὡσεὶ τις περιώριζε τὴν ποίησιν τῶν ἡμετέρων κλέφτικων τραγουδιῶν ἐν μιᾷ μόνῃ χώρῃ, τῇ Θεσσαλίᾳ ἢ τῇ Ἀρκαδίᾳ, καὶ κατόπιν συμβάντος τινός, λ.χ. μετὰ τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ δὲ Meillet (ἐν Aperçu d'une histoire de langue Grecque³ σ. 171) διδάσκει «il a dû y avoir des transpositions de l'éolien en ionien, et la langue de l'épopée s'est fixée sur des transpositions de ce genre, peut-être grossières. Le mélange qui en résultait aurait sans doute paru choquant dans les pays où il y aurait eu un parler de type pur; mais dans des cités où l'ionien et l'éolien étaient parlés l'un et l'autre, où tel individu employait un éolien plus ou moins gauchement transposé en ionien et tel autre un ionien influencé par de l'éolien, et où finalement l'ionien a remplacé l'éolien, le mélange de l'ionien et de l'éolien n'apparaissait pas monstrueux. La langue épique a pu se fixer ainsi, et la tradition l'a dès lors maintenue».

Εἰς ταῦτα παρατηρῶ ὅτι, ἐπειδὴ τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη δὲν ἀνεγινώσκοντο πάλαι, ἀλλ' ἤδοντο καὶ μάλιστα ὑπὸ ἀοιδῶν ἐξ ἐπαγγέλματος «θεοῖς ἐναλιγίων ἀυδήν» (Ὀδυσσ. ι, 4), διὰ τοῦτο φρονῶ ὅτι οὔτε οἱ λαλοῦντες καθαρὰν διάλεκτον—δηλ. σχεδὸν πᾶν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, πλὴν τῶν Συμυρναίων καὶ Ἱμεραίων—θὰ προσέκρουον ἀκούοντες ἀδόμητα ἀνάμεικτα διαλεκτικῶς ἔπη, οὔτε θὰ ἐτύγχανον ταῦτα τοσοῦτον τιμητικῆς ἀποδοχῆς παρὰ πάντων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, οὔτινες ἀπεθέωσαν τὸ καλόν, ἂν ἀπῆρσεν ἢ γλῶσσα αὐτῶν. Ὁ δὲ Bethe (ἐν Einleitung in die Altertumswissenschaft von Gerke und Norden, Α', σ. 2-3) διδάσκει ὅτι ὁ γλωσσικὸς τύπος τοῦ ἔπους εἶναι μᾶλλον Ἰωνικός, ἀλλὰ τὸ μείγμα τῶν δύο διαλέκτων Ἰωνικῆς καὶ Αἰολικῆς παρίσταται ὡς λογοτεχνικὴ γλῶσσα, ἥτις τοιαύτη οὐδέποτε ἐν τῇ συναναστροφῇ ἐλαλήθη. Καὶ ὁ θησαυρὸς τῶν λέξεων ἦτο ποικίλος, λέξεις ἀπηρχαιωμέναι,

οἷον ἄορ πλησίον νεωτέρων οἷον νηός, αὕτη μὲν μόνον ἐν τῷ Ἰωνικῷ τύπῳ ἐν τῷ ἔπει, ἐκείνη δὲ μόνον ἐν τῇ Ἀρκαδικῇ καὶ τῇ Κυπρία διαλέκτῳ, συγγενεῖ τῆς Αἰολικῆς¹: Πάντως οἱ ἐν Μικρῇ Ἀσίᾳ Ἰωνες παρέλαβον τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἀπὸ τῶν ἠρωϊκῶν ἰστορημάτων καὶ διεμόρφωσαν αὐτὸν περαιτέρω κατὰ τε τὸν τύπον καὶ τὸ περιεχόμενον· πρῶτον δι' αὐτοῦ ἔλαβε τὸ Ὀμηρικὸν ἔπος τὴν γνωστὴν μορφήν αὐτοῦ». Ὡς ἕκαστος βλέπει, ὁ σοφὸς συγγραφεὺς διδάσκει μὲν ἄλλα πολλὰ καὶ καλὰ, οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ τίνα τρόπον διεμορφώθη ἡ τοιαύτη λογοτεχνικὴ μεικτὴ γλῶσσα τοῦ ἔπους.

Ὁμοίως γράφει ὁ Μονρο ἐν Homeric Grammar, σ. 395, ὅτι «οἱ ἀρχαῖοι παρέδехοντο ὅτι ὁ Ὀμηρὸς ἀπὸ σκοποῦ μετεχειρίσθη τὸ μεῖγμα τῶν διαλέκτων. Οἱ δὲ νεώτεροι λόγιοι ἀποκρούουν τὴν γνώμην ταύτην ὡς ἄκριτον, παραδέχονται δὲ γενικῶς ὅτι ἡ γλῶσσα αὕτη εἶναι ποιητικὴ καὶ κατὰ συνθήκην, οὐδαμοῦ εὔχρηστος ἐν τῷ συνήθει λόγῳ. Δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἐν ἀμφοτέροις ταῖς γνώμαις περιέχεται τις ἀλήθεια».

Ἐκ τῶν ἐκτεθέντων ἔγινε, νομίζω, φανερόν ὅτι αἱ μέχρι τοῦδε προταθεῖσαι ἐρμηνεῖαι τοῦ μείγματος τῶν διαλέκτων παρ' Ὀμήρῳ κρίνονται ἀνεπαρκεῖς. Ἐπειδὴ δὲ φρονῶ ὅτι τὸ ζήτημα δὲν λύεται, ἐπειδὴ τίθεται πλημμελῶς, ὅτι δὲ τιθέμενον ἄλλως θὰ τύχη τῆς προσηκούσης λύσεως, ἐπιτραπήτω μοι νὰ ἐξετάσω τοῦτο κατ' ἄλλον τρόπον.

Β. Πῶς ἐποιήθησαν καὶ διεδόθησαν τὰ ἀρχαῖα ἔπη².— Ὅπως τὰ λεγόμενα «κλέφτικα τραγούδια» τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος εἶναι προῖον τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας καὶ τῶν τότε περιστάσεων καὶ μόνον ἐν στενῇ συναφείᾳ μετ' αὐτῶν δύνανται νὰ νοηθῶσιν, οὕτω καὶ τὰ λεγόμενα Ὀμηρικὰ ἔπη εἶναι προῖον τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου καὶ τῶν μετ' αὐτὸν μεγάλων γεγονότων (ἤτοι τῆς ἰδρύσεως τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἀποικιῶν) καὶ μόνον ἐν στενῇ συναφείᾳ μετ' αὐτῶν δύνανται ἀληθῶς νὰ νοηθῶσιν. Ἐρχόμεθα εἰς σύντομον ἔκθεσιν αὐτῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν Ὀμηρικῶν ἔπων.

¹ Εἶναι γνωστὸν ὅτι λέξεις τινὲς καὶ τύποι Ὀμηρικοὶ διεσφύζοντο βραδύτερον κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἐν Θεσσαλίᾳ, Βοιωτίᾳ, Ἀρκαδίᾳ καὶ τῇ ἀποικίᾳ αὐτῆς Κύπρῳ, οἷον *κοίρανος*, *πίολεμος*, *πίολις*, *ἄορ*, *οἶος*, *φερέμεν* κλπ. Ἐκ τούτου δὲ ἠκάσθη ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν χωρῶν τούτων συνεβάλετο εἰς τὴν Ὀμηρικὴν ποίησιν. Ἀλλὰ ἀνάγκη νὰ ὁμολογηθῇ, ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι βέβαιον, διότι ταῦτα πάντα δύνανται νὰ εἶναι παλαιὰ ἐκ τῆς κοινῆς πάντων γλώσσης κληρονομία διασωθέντα ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις μόνον ἐν Θεσσαλίᾳ, Βοιωτίᾳ, Ἀρκαδίᾳ καὶ Κύπρῳ, ὅπως πολλαὶ λέξεις κοιναὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ σφύζονται σήμερον μόνον ἐν τισὶ χώραις, οἷον *(ἄ)κα(ν)θός*, *κώδι* (δέρμα ξηρόν) ἐν Σύμῃ, *ἀγρευύω* (Λακωνικῇ), *ἄβρωτος*, *ἔγνα* (Ἰνεγκά), *ἀμαρτωλία* (ἀμαρτία), *ἔρκος* (πύον), *σιούδᾶ-δστούδια* (δσταῖ), *ἐσέγκα* (εἰσήνεγκα), *χειμάζω* (Πόντῳ), *ἔλλομαι* ἀντὶ *ἄλλομαι*, *ἄπταρος*, *κωλυῶ* ἀντὶ *κωλύω* (Κύπρῳ), *στοιχῶ* (Θράκη, Μακεδονία), *[ν]οδεύω* ἀντὶ *οὐδεύω* (Κρήτῃ), *δοκειέμαι* (Μακεδονία, Ἡπειρῳ), *ἀσμός*=ἔσμος, *κότινος*=κότινος, *λαγάζω* ἐν Σκύρῳ κτλ. κτλ.

² «Εἴ τις ἐξ ἀρχῆς τὰ πράγματα φούμενα βλέψαιεν . . . κάλλιστ' ἂν θεωρήσειεν» (ΑΡΙΣΤΟΤΕΛ. Πολιτ. Α'. 1, 3).

Ἦλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα αἱ πολεμικαὶ φυλαὶ τῶν Αἰολέων, τῶν Ἀχαιῶν καὶ Ἰώνων, διεξήγαγον διαφόρους πολέμους, ὧν σπουδαιότατος ὁ κατὰ τῆς Τροίας, διότι, ὡς φαίνεται, τὸ ἰσχυρὸν κράτος αὐτῆς ἐκώλυε τοὺς Ἑλληνας νὰ πλέουν καὶ νὰ ἐμπορευῶνται εἰς τὴν Ἀσίαν, νὰ ἰδρῶν ἐν αὐτῷ ἀποικίας κ. οὐ. κ. Κατὰ λόγον δὲ τοῦ ἰσχυροῦ ἐκείνου κράτους καὶ τῆς σημασίας, ἣν εἶχεν ἡ κατ' αὐτοῦ ἐκστρατεία, οὐ μόνον ἐξυμνήθη ἅμα τελεσθεῖσα, ἀλλὰ καὶ ἐξηκολούθει ἐπὶ μακρὸν νὰ ἐξυμνῆται.

Οὐδὲ ἦτο δυνατόν νὰ εἶχε τοῦτο ἄλλως ἔθνος πολεμικὸν καὶ φύσει φίλον τῆς ἐλευθερίας ὅποῖον τὸ Ἑλληνικόν, δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ ψάλλη διὰ νέων πάντοτε ἁσμάτων κατὰ πάντα τὸν χρόνον ἀπὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου μέχρι τῆς ὀριστικῆς καταγραφῆς καὶ συμπήξεως εἰς τὰ γνωστὰ σώματα τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσεΐας, ἦτοι ἐπὶ αἰῶνας ὀλοκλήρους, νὰ μὴ ψάλλη, λέγω τὰ κλέα ἀνδρῶν (I 189), δι' ὧν ἐπαιδεύετο εἰς παντοίαν ἀρετὴν ἡ ἐκάστοτε νέα γενεά. Πρόσθετες τούτοις ὅτι ἐκεῖνοι δὲν εἶχον θεάτρον, διὰ τοῦτο ἀναγινώσκωμεν παρ' Ὀμήρῳ (ι, 3)

οὐ γὰρ ἔγωγέ τί φημι τέλος χαριέστερον εἶναι
ἢ ὅτ' ἂν εὐφροσύνη μὲν ἔχη κατά δῆμον ἅπαντα,
δαιτυμόνες δ' ἂνὰ δώματ' ἀκουάζωνται ἀοιδοῦ
ἡμενοὶ ἐξεΐης, παρὰ δὲ πλήθωσι τράπεζαι
σίτου καὶ κρειῶν, μέθην δ' ἐκ κρητῆρος ἀφύσσων
οἴνοχόος φορέησι καὶ ἐργεῖη δεπάεσσι
τοῦτό τί μοι κάλλιστον ἐνὶ φρεσὶν εἶδεται εἶναι.

ἐποίουν δὲ διαρκῶς νέα τοιαῦτα ἄσματα καὶ ταῦτα ἤρρεσκον μᾶλλον (α 351)

τὴν γὰρ ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ' ἀνθρωποὶ,
ἢ τις ἀκουόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται.

Ὅπως δὲ ἐν ταῖς ἄλλαις τέχναις, οὕτω καὶ ἐν τῇ ποιήσει οὐ μόνον τὰ νεώτερα ἦσαν τελειότερα τῶν παλαιότερων, ἀλλὰ καὶ ἀνεμειγνύοντο παλαιὰ στοιχεῖα μετὰ νέων, λ.χ. ἐὺμμελίῳ, Βορέῳ, Ἀσίῳ, Πριάμοιο, αἰόλοο, Μαλειῶν, φίλου, Πριάμου κλ. κλ. ἔσταν - ἔστησαν, ἀγκυλομήτεω, κλπ. Καὶ σημειωτέον ὅτι τὰ τοιαῦτα ἄσματα ὑπῆρχον ἀνθρωποὶ, οἱ ἀοιδοί, οἵτινες ἔχοντες τοῦτο ὡς ἐπάγγελμα καὶ τιμώμενοι μεγάλως μετέφερον αὐτὰ ἀπὸ χώρας εἰς χώραν, πρβλ. (θ' 479)

παῖσι γὰρ ἀνθρώποισιν ἐπιχθονίοισιν ἀοιδοὶ
τιμῆς ἔμμοροὶ εἶσι καὶ αἰδοῦς, οὐνεκ' ἄρα σφέας
οἶμας Μοῦσ' ἐδίδαξε, φίλησε δὲ φῦλον ἀοιδῶν.

Ἐπειδὴ δὲ διὰ τῶν ἁσμάτων τούτων ὑμνοῦντο οἱ θεοί, ἐλαμπρύνοντο αἱ ἑορταὶ καὶ πανηγύρεις (Πανιώνια κλπ.), ἐπηγοῦντο οἱ ἡρωϊκοὶ πρόγονοι, οἱ βασιλεῖς, οἱ ἄρχοντες, οἱ εὐγενεῖς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν κοινὸν λαὸν (πρβλ. Β. 200), διὰ τοῦτο πρότερον οἱ

βασιλείς, ἔπειτα τὰ ἀριστοκρατικά γένη, οἱ εὐγενεῖς, μάλιστα ἐθεράπευον καὶ ὑπεστήριζον ἐπὶ μακρὸν τὴν ποίησιν ταύτην, ἐκάλουν πλησίον αὐτῶν τοὺς ἀοιδούς κτλ., τοῦτο δὲ συνετέλεσεν εἴπερ τι καὶ ἄλλο εἰς τὸ νὰ ἐξευγενισθῇ αὐτὴ τε καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτῆς. Ἀκριβῶς δὲ διὰ τοῦτο, ὅτι ἡ γλῶσσα ὑψηλὰς, εὐγενεῖς ἰδέας ἐξέφραζε (*κλέα ἀνδρῶν*) διὰ πάντα ταῦτα ἐφαίνετο εὐγενεστέρα, καλλιτεχνικώτερα καὶ κατάλληλος πρὸς ἔκφρασιν ὑψηλῆς ποιήσεως.

Ἐν ᾧ δὲ ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι (Θεσσαλία, Σπερ. Ἑλλάδι κτλ.) κατὰ τοὺς ἀκολουθήσαντας μετὰ τὰ Τρωϊκὰ χρόνους συνέβησαν τὰ ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου Α΄, 2 ἀναφερόμενα, ἥτοι κατελήφθη ὑπὸ ἐπιδρομέων «ἦ τε νῦν Θεσσαλία καλουμένη καὶ Βοιωτία, Πελοποννήσου τε τὰ πολλὰ πλὴν Ἀρκαδίας, τῆς τε ἄλλης ὅσα ἦν κρᾶτιστα», ἐν ταῖς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἀποικίαις τὰ πράγματα εἶχον κατ' εὐτυχίαν ἄλλως. Ἐν ταύταις δὲν συνέβησαν ἐπιδρομαὶ καὶ πολιτικαὶ ἀναστατώσεις, ὅπως ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι (ἡ κατάληψις τῆς Αἰολικῆς πρότερον Σμύρνης ὑπὸ τῶν Ἰώνων δὲν ἐπήνεγκε βλάβην εἰς τὸν πολιτισμὸν). Ἐνταῦθα οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἐλεύθεροι καὶ εὐτυχεῖς: «Πρὸ δὲ τῆς Κροίσου ἀρχῆς (περὶ τὰ μέσα τοῦ 5'. αἰῶνος π.Χ.) πάντες Ἕλληνες ἦσαν ἐλεύθεροι» (Ἡροδότου 1,6). (Εἶχεν ὑπ' ὄψιν μόνον τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Ἕλληνας, διότι ἐγίνωσκε βεβαίως ὅτι οἱ δυστυχεῖς πενέσται, εἴλωτες καὶ οἱ ὅμοιοι τούτοις ἐν Ἑλλάδι καίτοι Ἕλληνες δὲν ἦσαν ἐλεύθεροι). Πρόσθετος τούτοις ὅτι ἡ χώρα αὐτόθι εἶναι εὐφορος καὶ ἡ παραλία εὐλίμενος, τούτων δ' ἕνεκα καὶ ἡ γεωργία καὶ ἡ ναυτιλία καὶ ἡ ἐμπορία ταχέως ἤκμασαν, καὶ ἡ ἐπικοινωνία πρὸς ἄλλας χώρας ἀπὸ πολλοῦ μᾶλλον πολιτισμένης ἐδίδαξε τοὺς ἀποίκους νέα πράγματα. Ἐπειδὴ δέ, καθ' ἃ παρετήρησεν ἤδη πάλαι ὁ Ἡρόδοτος Α΄. 60 «ἀπεκρίθη γε ἐκ παλαιέρον τοῦ βαρβάρου ἔθνεος τὸ Ἑλληνικὸν ἐὸν καὶ δεξιώτερον καὶ εὐθηεῖς ἠλιθίου ἀπηλλαγμένον μᾶλλον», μάλιστα δὲ ὁ Πλάτων Ἐπινομίδι 987 ε «ὅ,τι περ ἄν Ἕλληνας βαρβάρων παραλάβωσι, κάλλιον τοῦτο ἐς τέλος ἀπεργάζονται», φυσικὸν φαίνεται ὅτι ταχέως ἔμελλον νὰ παραλάβωσι καὶ προαγάγωσι πάντα τὰ μαθήματα, τὸν πολιτισμὸν τοῦτον. Ἐντεῦθεν βλέπομεν ὅτι εἰσχωροῦσιν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας, πλέουν εἰς Αἴγυπτον καὶ εἰς ἄλλας χώρας ἀπομεμακρυσμένας, ἰδρῶν ἀποικίας, πόλεις, Ταρτηρόν, Ναύκρατιν, Μασσαλίαν Ἀγάθην κλπ.

Ταῦτα δὲ παρήγαγον πλοῦτον, εὐμάρειαν βίου καὶ δὴ τὰ μέσα πρὸς πλουτισμὸν γνώσεων κτλ., ὥστε ἠδύναντο νὰ καλλιερῶσι τὰς ἐπιστήμας, τὰς καλὰς καὶ τὰς βαναύσους τέχνας (ὁς *Γλαῦκος Χίος*) μῦθος δη πάντων ἀνθρώπων σιδήρου κόλλησιν ἐξεῦρε Ἡροδότου Α΄ 25) καὶ δὴ καὶ τὴν ποίησιν. Ὅπως δηλ. εἰς τὰς ἄλλας καλὰς τέχνας (ἔρα τὰ παλαιὰ ξόανα, τὸν ἐν Σελινοῦντι ναὸν κτλ.), οὕτω καὶ εἰς τὴν ποίησιν, παρὰ τὰ παλαιὰ καὶ ἄτεχνα (ὧν πολλὰ ἀκριβῶς διὰ τὴν ἀτεχνίαν ταύτην περιέπεσον εἰς λήθην), ἐποιοῦντο ἐκάστοτε νεώτερα, τεχνικώτερα, μᾶλλον ἀρέσκοντα, καίτοι ἡ γλῶσσα ἠδύνατο νὰ διατηρῇ πάντοτε ἐν πολλοῖς ἀρχαϊκὰ στοιχεῖα, ἅτινα ἐφαίνοντο

ἀρμόζοντα τῇ ποιήσει. Ἐπειδὴ δὲ αἱ Αἰολικαὶ καὶ Ἰωνικαὶ ἀποικίαι ἐν Ἀσίᾳ ἐγειτόνευον, Ἴωνες καὶ Αἰολεῖς ἄλλοι τε καὶ αἰοῖδοι μετέβαινον διαρκῶς ἀπὸ τῶν Ἰωνικῶν πόλεων εἰς τὰς Αἰολικὰς καὶ τὰν ἀνάπαλιν, διότι ἐνταῦθα μάλιστα ἐγγὺς τῶν βαρβάρων ἔμελλε κατ' ἀνάγκην ν' ἀναπτυχθῆ ταχέως τὸ αἴσθημα τῆς πρὸς ἄλληλα συγγενείας τῶν Ἑλληνικῶν φύλων, τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως καὶ ἐνότητος καὶ δὴ τῆς πνευματικῆς ὑπεροχῆς αὐτῶν ἀπέναντι τῶν ἄλλων.

Τοιουτοτρόπως διὰ τὴν ἐπικοινωνίαν Ἰῶνων καὶ Αἰολέων καὶ διὰ τὴν ἀμοιβαίαν ἐνέργειαν τῶν αἰοιδῶν¹ ἐξ ἑκατέρας φυλῆς, ἀκριβῶς ὅπως διὰ τὴν ἐπικοινωνίαν τῶν βορείων καὶ νοτίων νεωτέρων Ἑλλήνων καὶ τῶν γλωσσικῶν ἰδιωματῶν αὐτῶν καὶ ἐκ τῆς ἀναμείξεως παλαιότερων καὶ νεωτέρων ἁσμάτων καὶ γλωσσικῶν στοιχείων (τύπων, λέξεων κτλ.) κατηρτίσθη εἰς τύπος τῶν «κλέφτικων» καὶ δημοδῶν καθόλου τραγουδιῶν, καὶ ἐπειδὴ Αἰολιστὶ καὶ Ἰωνιστὶ φερόμενα ἔπη ἐπὶ αἰῶνας ὅλους ἠκούοντο, ἤδοντο, ἤρεσκον, ἐθαμάζοντο, προσεκάλουν οὐχὶ τὸν γέλωτα, ἀλλὰ τὸν σεβασμόν, τὴν ἐκτίμησιν, ἧς διὰ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν ἐφάνοντο ἄξια, διὰ τοῦτο ἐποιοῦντο ἔπη διαρκῶς ἐν τοιαύτῃ ἀναμείκτῳ ἐξ ἀρχαίων καὶ νεωτέρων, Αἰολικῶν καὶ Ἰωνικῶν στοιχείων ἀποτελουμένη ποιητικῇ γλώσσῃ, ἐν ἄλλοις λόγοις διὰ ταῦτα πάντα διεμορφώθη κατὰ μικρὸν γλωσσικὸς τύπος διὰ τὰ ἐπικά ποιήματα² πάντων τῶν χρόνων, ὅστις δὲν ἦτο ἀληθῶς οὔτε Ἰωνικὸς οὔτε Αἰολικὸς, οὔτε συνέπιπτε πρὸς τὴν λαλουμένην διάλεκτον τῶν Αἰολέων ἢ τῶν Ἰῶνων, ἀλλ' ἐφαίνετο διάφορος, ἀνώτερος τῆς συνήθους λαλουμένης, ποιητικῆς, ἐπικῆς.

Καὶ φαίνεται μὲν ἀληθῶς ὑπερισχύων ἐν αὐτῷ ὁ Ἰωνικὸς χαρακτήρ, ἀλλ' ἀνάγκη

¹ Ρητὴν μαρτυρίαν περὶ τῆς μεταβάσεως τῶν αἰοιδῶν τῆς ἐτέρας φυλῆς εἰς τὴν ἐτέραν δὲν ἔχομεν, παρὰ ταῦτα δ' ὅμως τὸ πρᾶγμα δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς πιθανώτατον ἢ μᾶλλον βέβαιον. Οὕτω καὶ σήμερον καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ δὴ ἐν Θεσσαλίᾳ — κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ φίλου κ. Ἀχ. Τζαρτζάνου (ἰδ. *Θεσσαλικῶν Χρονικῶν*, 2, Β', σ. 105) ἄσματα ἐν Ἠπειρωτικῇ διαλέκτῳ πεποιημένα καὶ δὴ διαστελλόμενα ἀρκούντως τῶν γνησίων Θεσσαλικῶν ὑπὸ διαλεκτικὴν ἔποψιν (πρβλ. *χαλάσμαν, φκειάσμαν* κλ* παρὰ τοὺς Θεσσαλικούς τύπους *χάλασάμι, ἔφκειασάμι* κλ.) ἤδονται ἐν Θεσσαλίᾳ ὅπως τὰ ἐγχώρια Θεσσαλικά, πάντως τούτου ἕνεκα ὅτι δηλ. Ἠπειρῶται τραγουδισταὶ μετέβαινον καὶ διέμενον ἐπὶ μακρότερον ἢ βραχύτερον χρόνον ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ οὕτως Ἠπειρωτικὰ τραγούδια μετεφέροντο εἰς ταύτην καὶ ἐγίνοντο γνωστὰ ὑπὸ τὸ Ἠπειρωτικὸν διαλεκτικὸν τῶν ἐνδύμα.

² Καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἀνεπτύχθη ἀκριβῶς διὰ τὴν ἐπικοινωνίαν ἄλλων τε καὶ τῶν τραγουδιστῶν (ἦ—ἀδων κτλ.) εἰς καθόλου δημοειδῆς γλωσσικὸς τύπος διὰ τὰ κλέφτικα καὶ λοιπὰ δημοτικὰ τραγούδια, καίτοι τὰ ἰδιώματα τῆς βορείου Ἑλλάδος μεγάλως διαφέρουν τῶν τῆς μεσημβρινῆς. Ὅτι δὲ διὰ τὴν ἐπικοινωνίαν ἐπετεύχθη τοῦτο, ἀπόδειξις εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι τὰ ἐν Κρήτῃ ποιηθέντα ἄσματα τὰ ἐξυμνοῦντα τὰ κατορθώματα τῶν ἀγωνιστῶν τῆς (τοῦ Βέργα, Δασκαλογιάννη, Χατζημιχάλη, Κόρακα, Κριάρη, Μαστραχᾶ κτλ. κτλ.) ἔχουν ἰδιαιτέρον γλωσσικὸν τύπον, ἀκριβῶς διότι δὲν ἐπεκοινωνῶν οἱ τε ἄλλοι καὶ οἱ αἰοῖδοι τῆς Κρήτης πρὸς τοὺς τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον, διότι εἶχεν ἦδη πρότερον ἀπὸ τῶν ἐνετικῶν χρόνων διαμορφωθῆ καὶ καταστῆ κοινὸς τύπος ἰδιαιτέρος ποιητικοῦ λόγου.

νά ἐνθυμώμεθα ὅτι τῶν φυλῶν τούτων ἰδιαιτέραν ἐπίδοσιν λαμβάνει κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἡ Ἴωνικὴ φυλὴ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν παρακμάζουσαν Αἰολικὴν. (Καὶ ὁ Ἀρισταγόρας συνηγορῶν παρὰ τῷ Κλεομένει ὑπὲρ ἐλευθερώσεως Ἰώνων (παρ' Ἡροδότῳ Ε' 491) διαλαμβάνει - οὐδὲν λέγων περὶ Αἰολέων), ὅτι Ἴωνες περιέπλεον τὴν Μεσόγειον (Ἡροδότου Α' 161 κέξ.), ἴδρουν ἀποικίας ἐν χώραις ἀπομεμακρυσμέναις, ὅτι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀσίᾳ ἀφῆρσαν παρὰ τῶν Αἰολέων τὴν Σμύρνην, ὅτι ἐμόρφωσαν γραπτὸν πεζὸν λόγον, τὸν ὅποιον παρέλαβον καὶ μετεχειρίσθησαν Ἕλληνες καὶ ἄλλου φύλου, τοῦ Δωρικοῦ (Ἡρόδοτος, Ἰπποκράτης, Κτησίαις), ὅτι ἀπετέλουν ἀπὸ παλαιότερων χρόνων ἕνωσιν, ἀμφικτιονίαν θρησκευτικοῦ χαρακτῆρος, κέντρον ἔχουσαν τὴν Δῆλον, ὅτι ἐώρταζον τὰ Πανιώνια ἐν τῷ Πανιωνίῳ ναῷ τοῦ Ποσειδῶνος παρὰ τὴν Μυκάλην, ἐνθα συνήρχοντο αἱ ἀντιπροσωπεῖαι τῶν δώδεκα ὁμοσπόνδων Ἰωνικῶν πόλεων καὶ ἐτέλουν τὴν πανιώνιον θυσίαν, πανήγυριν μετὰ ἀγώνων (Ἡροδότου Α' 143, 148), ὅτι ἐν ἐνὶ λόγῳ ἡ φυλὴ αὕτη ἢ κατ' ἐξοχὴν Ἑλληνικὴ ἦτο ὑπὲρ τὰς ἄλλας Ἑλληνικὰς ζωηρά, εὐκίνητος, εὐκόλως προσλαμβάνουσα καὶ ἀφομοιοῦσα ὅτι καλὸν ἔβλεπε παρ' ἄλλοις Ἀσιάταις, Αἰγυπτίοις κλπ.

Διὰ ταῦτα πάντα δὲν θὰ σφαλῶμεν, νομίζω, παραδεχόμενοι ὅτι ἀπὸ πολλοῦ καὶ ποιηταὶ καὶ ἀοιδοὶ πλείονες θὰ ὑπῆρχον ἐν ἐορταῖς καὶ πανηγύρεσι καὶ καθόλου ἐν πάσῃ συναθροίσει παρὰ τοῖς Ἴωσιν ἢ παρὰ τοῖς Αἰολεῦσι, καὶ ὅτι κατὰ μικρὸν τούτου ἕνεκα τὰ ἔπη ταῦτα προσελάμβανον μᾶλλον Ἰωνικὸν χαρακτῆρα, ἐφαίνοντο μᾶλλον Ἰωνικά. Ἀκριβῶς δὲ διὰ τοῦτο ἀνεπτύχθη παρὰ τοῖς Ἴωσιν ἡ ἐπιθυμία, ἵνα τὰ ἀπὸ πολλοῦ σποράδην ἀνά τὰ στόματα τῶν ἀοιδῶν φερόμενα καὶ πολλαχῶς ἐξαλλοιοῦμενα παλαιότερα καὶ νεώτερα ἔπη Αἰολιστὶ καὶ Ἰωνιστὶ ἐκπεφρασμένα συλλέξουν, μελετήσουν, καταγράψουν καὶ κατὰ λόγον τοῦ περιεχομένου κατατάξουν εἰς σώματα. Πότε τοῦτο ἐγένετο, ἄγνωστον, ἀλλὰ πάντως οὐχὶ πρὸ τοῦ Ζ' αἰῶνος π. Χ. Ἐπίσης εἶναι ἄγνωστον, ἂν ἐγένετο ἐν μιᾷ πόλει, ἐν Σμύρνῃ ἢ ἐν Μιλήτῳ, ἢ τις κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (5, 28) ἦτο «πρόσχημα Ἰωνίης» ἢ ἐν ἄλλῃ τινὶ καὶ τίνι ἢ ἂν ἐν πλείοσιν. Ἐν φαίνεται βέβαιον ὅτι οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι εἰργάσθησαν εὐσυνειδήτως. Ἐκ τούτου παρατηρεῖται ὅτι ἐσεβάσθησαν τὴν παράδοσιν, ὥστε, ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς ποιήσεως πλείστων ἐπῶν μέχρι τῆς ὑπὸ Ἰώνων καταγραφῆς αὐτῶν εἶχεν ἐν τῇ Ἰωνικῇ διαλέκτῳ σιγηθῆ τὸ F, καὶ δὲν ἐφέρετο ἐν τῷ ἀλφαβήτῳ τῷ παρ' αὐτοῖς ἐν χρήσει, οἱ συμπήξαντες τὰ ἔπη ταῦτα εἰς τὰ δύο σώματα δὲν ἐσημείωσαν αὐτό, καίτοι πολλάκις ὑπὸ τοῦ μέτρου ἀπητεῖτο ἢ χασμωδία προέκυπτε: «δὲ ἐλώρια», «ὡς ἔφατ', ἔδεισεν δ' ὁ γέρον», κλ. Φαίνονται δηλ. προτιμήσαντες μᾶλλον νὰ γράψωσι τοὺς στίχους ἐλλιπεῖς ἢ χασμωδεῖς ἢ νὰ μεταβάλωσι τὰ παραδοθέντα καὶ παρ' αὐτοῖς ἐν τῇ διαλέκτῳ αὐτῶν φερόμενα. Ὁμοίως διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν δὲν κατεχώρισαν πανταχοῦ τὸν Ἰωνικὸν τύπον ὅπως ἐποίησαν εἰς τὸν πεζὸν λόγον, οὕτινος δὲν εἶχον παλαιότερα δείγματα, ἀλλ' εὐσυν-

ειδήτως παρέλαβον και ὅσα εὑρισκον Αἰολικά στοιχεῖα οὐ μόνον ὅπου τὸ μέτρον ἀπῆται τοιαῦτα, λ.χ. *πίσυρες* παρὰ τὸ *τέσσαρες*, ἡμβροτον, γενικὴν πληθ. πρωτοκλίτων εἰς *-άων* κττ., ἀλλὰ και ὅπου οὐδεμία τοιαύτη ἀνάγκη ὑπῆρχε, λ.χ. ὄφελλε παρὰ τὸ ὄφειλεν, θεὰ παρὰ τὸ γενεή, *πόρδαλις*, *Αἰνείας*, *Ἐρμείας* (πρβλ. *Γυγάδας* παρ' Ἡροδότῳ Α'. 14), πάντως διότι ταῦτα οὕτως εἶχον παραδοθῆ και ὡς τοιαῦτα ἐγινώσκοντο.

Βεβαίως δὲν δυνάμεθα νὰ δικαιολογήσωμεν οὕτω πᾶσαν παντὸς Αἰολικοῦ στοιχείου χρῆσιν, ἀλλ' οὐδὲ δύνανται τις νὰ ἀπαιτήσῃ τοῦτο ἢ τίς δύνανται νὰ αἰτιολογήσῃ πᾶσαν παντὸς ἀπηρχαιωμένου χρῆσιν παρὰ τοῖς μετέπειτα ποιηταῖς, λ.χ. παρὰ Σοφοκλεῖ (Ἡλεκτρ. 132) «ὦ πλεῖστα μῶροι και φρενῶν τητόμενοι» ἀντὶ στερούμενοι κλ. κλ.

Ἄν τὰ εἰρημένα, ὅπως ἐγὼ πεῖθω ἐμαυτόν, ἀληθεύουν, διδασκόμεθα ἐξ αὐτῶν πρῶτον ὅτι τὰ λεγόμενα Ὀμηρικὰ ἔπη διὰ τοῦτον τὸν λόγον εἶναι ἀνάμεικτα ἐξ Αἰολικῶν και Ἰωνικῶν, ἀρχαίων και νεωτέρων γλωσσικῶν στοιχείων, διότι ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν φυλῶν και ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας ἐποιοῦντο και μετεφέροντο ἀπὸ μιᾶς φυλῆς εἰς τὴν ἄλλην και οὕτω σὺν τῷ χρόνῳ διεμορφώθη και ἐγνώσθη κατὰ μικρὸν τοιοῦτος γλωσσικὸς τύπος, ὥστε εἰς τοῦτον ἐποιοῦντο και νέα ἔπη. Καὶ δεύτερον ὅτι πρὸς ἀληθῆ κατανόησιν τούτων, καθὼς και παντὸς φιλολογικοῦ ἱστορικοῦ φαινομένου, ἀναγκαίως ἔχει νὰ ἐξετάζωνται οὐχὶ μόνον ὡς γλωσσικά, ὡς τετελεσμένα και ἔτοιμα, ἀλλὰ και ὡς γινόμενα, ἐξελισσόμενα, ὅτε θὰ ἀνευρίσκωνται και τὰ αἷτια τῆς ἐμφανίσεως και ἅμα τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης αὐτῶν ἐξελίξεως, τοῦτο δέ, ὡς γνωστόν, εἶναι ὁ σκοπὸς πάσης ἐπιστημονικῆς ἡμῶν ἐρεῦνης: *Τὸ εἶναι διὰ τοῦ γίνεσθαι.*

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ. — Ὀρεστικὸν Ἄργος, Διοκλητιανούπολις, Καστορία, ὑπὸ Ἄντ. Κεραμοπούλλου.

Ἡ θέσις τοῦ Ὀρεστικοῦ Ἄργους εἶναι ἐξ ἐπιγραφῶν γνωστῆ (*Ἀθηνᾶ* 1913, 440) παρὰ τὴν Χρούπισταν (πρὸς ἀνατολὰς πλησίον τῆς λίμνης τῆς Καστορίας). Ζητεῖται ἡ θέσις τῆς Διοκλητιανουπόλεως (Προκ. περὶ κτισμ. 4, 3, 274) και ἡ σχέσις πρὸς τὸ Ἄργος και τὴν Καστορίαν.

Ἡ ἔρευνα ἀποδεικνύει, ὅτι τὸ Ὀρεστικὸν Ἄργος παρακμάσαν ποτὲ μετὰ τὸν πρῶτον αἰῶνα μ. Χρ. ὠχυρώθη ὑπὸ τοῦ «φιλοκτίστου» Διοκλητιανοῦ (284-305) και μετωνομάσθη εἰς Διοκλητιανούπολιν, σιωπηθέντος ἔκτοτε τοῦ ὀνόματος Ἄργους. Ἡ Διοκλητιανούπολις κατεστράφη ὑπὸ τοῦ Ἀλαρίχου (395), ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς (527-565) θέλων νὰ ὀχυρώσῃ τὴν χώραν αὐτόθι και εὐρῶν εὐέφοδον τὴν θέσιν τῆς κατεστραμμένης Διοκλητιανουπόλεως, ὠχύρωσεν ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Κηλήτρου πλησίον